

skulde blive Kommunejorder. I alle de Andragender, jeg nys nævuede, som indkom fra 1842 til 1851, anholdt Huusmændene stadigt om ganske vist først og fremmest, at Tilstanden maatte blive ved det Gamle, saa at Udmarken bleve henliggende i et Uføre, som fra Arilds Tid af, men, hvis ikke det kunde skee, om, at den da kunde blive Kommunejord, for at den dog kunde komme dem, noget tilgode, eller, hvis endelig en speciel Udskiftning ikke kunde afværge, at der da maatte tilfalde dem hver en bestemt Lod. Saaledes vare alle Huusmændenes Andragender, og saaledes maa ogsaa Andragendet fra 1851 til Rigsdagen fortolles. Jeg seer vel, at dette Andragende i de Udkaftet ledsagende Motiver er gjengivet saaledes, at Udmarkerne efter det skulde henlægges som Kommuneieendom til sædvanlig Brug, hvilket, maaskee kunde bethyde, at de fremdeles skulde blive liggende som et Uføre. Jeg veed i Dieblisset ikke, om disse Ord i Motiverne ere en korrekt Gjengivelse af Andragendet til Rigsdagen, men i alt Fald feiler jeg vistnok ikke, naar jeg siger, at Huusmændene vistnok vilde have deres Dulle forstaaet saaledes, som det har været forstaaet i deres ældre Andragender; kunde Forderne blive Kommuneieendom i almindelig Forstand, vilde de dermed være vel tilfredse. Under den Sag, som blev paa- kjendt ved Høiesteret, nedlagde Huusmændene Paaastand om, at Forderne for Fremtiden skulde henlægges som Kommuneieendom. Der var den Gang ikke Tale om at henlægge dem som Kommuneieendom saaledes, at de beholdt deres sædvanlige Brug; nei, de skulde ganske, som Lovudkastet har tænkt sig det, henlægges saaledes, at Huusmændene fik deres Gavn og Indtægt deraf, og naturligtvis Hartkorneierne deres, hver Part i Forhold til deres tidligere Brugsret. Jeg troer derfor rigtigt nok, at denne Side af Lovudkastet, denne Ordning, som hidtil ikke har mødt Modstand paa Bornholm, ogsaa kan vente Tilslutning hos det høie Thing.

Min ærede Sidemand (Sonne) har allerede skildret for Thinget, hvor store Vanskeligheder der vilde være forbundne med en Ordning, hvis ikke Lovgivningsmagten tog Sagen i sin Haand; han har skildret, hvor vanskeligt det i og for sig vilde være at faae at vide,

hvem der egentlig er Huusmænd, om dertil alene høre saadanne Huusmænd, der have et lille Hartkorn, eller om ogsaa Huusmænd uden Jord, de saakaldte jordløse Huusmænd, maae henregnes til dem, om det alene er Bondernes Huusmænd eller tillige Huusmændene paa de kongelige Forder. Men med disse Spørgsmaal ere Vanskelighederne ved at udfinde, hvem de Berettigede ere, endnu langt fra udtømte. Fra hvilket Tidspunkt ere Huusmændene berettigede? Er det dem, som i 1832 modtog kongeligt Tilfagn om, at nu skulde Udmarksjorderne fordeles mellem Bornholms Behøere? Skulle Udfødes Arvinger opsøges, bortdragne Familier medtages? Eller skal maaskee Tidspunktet sættes til 1842? Hvor begynder overhovedet Berettigelsen, og hvor skal Grændsen sættes? Dertil kommer, at Fisserleierne paa Bornholm ogsaa ville kunne afgive endel Personer, der ville reklamere deres Ret som Huusmænd. — Det høie Thing tænke sig nu, at alle disse Hoveder skulle bringes under een Hat, før der kan være Tale om en Retsdag, thi bringes de ikke Alle til at staae som Citanter, saa kan man tænke sig, at Andre, som mene at have ligesaa god Ret som Huusmænd, ikke ville respektere den i de Enkeltes Sag faldne Dom, og derved bevirkes da, at den ene Proces opstaaer efter den anden. Det kan være længe nok med en Proces, hvor man har to bestemte Parter; men naar først saa mange Personer skulle bringes til Enighed for at konstituere den ene Part, saa kan, hvad jeg allerede tidligere har gjort opmærksom paa, en saadan Proces være endnu meget længere, og Erfaringen har desværre viist, at paa Bornholm kunne Processer være længe; man har der et stort Talent til at drage dem i Langdrag.

Jeg troer derfor, at Rigsdagen vil gjøre en god Gjerning ved at gribe ordnende ind i dette Forhold, og jeg glæder mig ved nogle Ytringer af den ærede Taler for Mindretallet, thi jeg troer deri at have opdaget en gylden Bro, der kan slaaes mellem Fleertallet og Mindretallet. Han yttrede nemlig, at, hvis han kunde gaae ud fra den af Ordsvøeren for Fleertallet fremførte Anskuelse, at nemlig de Overenskomster, som foreligge for 12 Sognes Vedkommende, ikke kunne ansees som Forlig, som virkelige,